

ארגון רבני צהר היהדות של כולנו

מנהגי פדיון הבן

פגיחה

פדיון הבן הוא מצווה:

וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבִנְיָן תִּפְדֶּה. וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה זֹאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרָיִם מִבְּיַת עֲבָדִים. וַיְהִי כִּי הִקְשָׁה פְרַעֲוָה לְשַׁלְּחַנּוּ וַיַּהַרְגֵהוּ כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם מִבְּכוֹר אָדָם וְעַד בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל כֵּן אָנֹכִי זֹבַח לַה' כָּל פֶּטֶר רִחִם הַזְּכָרִים וְכָל בְּכוֹר בְּנֵי אִפְדָּה.

(שמות י"ג, י"א-ט"ז)

לעומת מצווה, מנהג הוא בדרך כלל התפתחות מקומית תרבותית. כך נמצא מנהגים שונים בין עדות שונות שהתפתחו באזורים גיאוגרפיים שונים. למנהגים יש לא פעם משמעות טקסית, עממית ואבילו מיסטית. המנהג הוא כמו 'קישוט' לטקס עצמו. למצוות טקס פדיון הבן, אולי משום שהיא מצווה נדירה יחסית (בהולדת בן ראשון ולא בת ועוד), לא התפתחו מנהגים רבים, וכך מעט הורים זוכים לקיימה.

מנהגי טקס פדיון הבן

זהב, שום וסוכר

המנהג הנפוץ ביותר הוא להניח על התינוק תכשיטי זהב, שיני שום וקוביות סוכר.

מקור המנהגים:

תכשיטי זהב:

בין מצוות ביכורים למצוות פדיון הבן יש קווים דומים. הן בהיבטים טכניים והן בעומק ובמשמעות המצווה. דמיון זה בא לידי ביטוי גם באופן ויזואלי נוסף. במסכת ביכורים (פרק ג, משנה ז) מתוארת שיירת הבאת הביכורים לבית המקדש בירושלים. בראש השיירה הולך שור שקרניו מצופות זהב. כך באופן סימלי נוסף גם את התינוק מקשטים בתכשיטי זהב.

ארגון רבני צהר היהדות של כולנו

שום וסוכר:

מאחר ופדיון הבן הוא מצווה נדירה, חוגגים אותה בשמחה רבה, מזמינים אורחים ועורכים סעודה. כדי לא להכביד על בעלי השמחה נהגו לחלק למשתתפים שום וסוכר, שדי לאכול מהם מעט. כך יכול כל אחד מהמשתתפים לקחת חלק סמלי בסעודה, גם אם לא זכה להשתתף בה ממש.

פיוטים לפדיון הבן

שירי הודיה חוברו לכבוד אירועים משמחים. בדרך כלל סביב חתונה, לידה, ברית וכמובן גם פדיון הבן. לפניכם שלושה פיוטים שונים שנכתבו לרגל האירוע (המידע מתוך אתר ויקיפדיה: פיוטי פדיון הבן).

אהלל אל שומר את הבטחותיו

מחבר: הרב דוד חסין, מושר בקהילות מרוקו לפני ברכת המזון בסעודת פדיון הבן.

אהלל אל שומר את הבטחותיו / אשר שם במצרים אותותיו
נתן לנו חמדה טובה וקדושה / תורה צוה לנו משה מורשה
ישראל אשר אהב, אשר רצה / בדביקה, בחשיקה בחפיצה
דרך קשתו יצא בעמק עכור / ויהרג ה' כל בכור
ולא נתן אלהינו מלכנו / את המשחית לבא אל בתינו
דבריו שים על לבך אל תשכחם / לקדש כל בכור פטר כל רחם
בן חדש יצר מכלל נפלים / פדה תפדה בחמשת שקלים
נתן תתן בשמחה את כספך / אל הכהן אשר יהיה לפניך
חיש לברך וקודם שתפדהו אמור לשם יחוד קדש אברוך הוא
סעוד בן זה, אל חי יושב כרובים / זכהו לתורה ולמעשים טובים
יהי חכם בתורת יקותיאל / בחיי אביו וכל קהל ישראל
נברך צור שאכלנו משלו / אלהינו הזן את העולם כלו

מתוך אתר מורשת יהדות מרוקו

ארגון רבני צהר היהדות של כולנו

כחי ראשית אוני

מילים: הרב שמואל דוד לוצאטו (שד"ל) מפאדובה, התחבר בשנת 1828. מושר בקהילות איטליה והבלקן לפני פדיית הבן על ידי הכהן.

כחי ראשית אוני, מקץ ירח ימים, פדה אפדה היום, כדבר צור עולמים.
 הן מידך הכל, העשר, הכבוד; הזרע, השלום, הכח, העצמה/ בלעדך מה איש? אדם הבל דמה/ את ידך תפתח, כל
 חי תזבוד זבוד;
 כחי ראשית אוני, מקץ ירח ימים, פדה אפדה היום, כדבר צור עולמים.
 אשרי אדם יכתב, זאת על לוח לבו; וישו נכחו תמיד, יוצר ומכלכל כל/ יזכר כי הוא הטוב, החכם, היכול/ ויהי שדי
 סלעו, מבטחו, משגבו;
 כחי ראשית אוני, מקץ ירח ימים, פדה אפדה היום, כדבר צור עולמים.
 גבה תנין גדול, הרובץ ביאוריו; חרף: מי אדון לי, הזיד ויסתולל/ דבאת את רהבו, פתאום ותתעלל/ ביאורו
 ובארצו, בבוערו ובכוריו;
 כחי ראשית אוני, מקץ ירח ימים, פדה אפדה היום, כדבר צור עולמים.
 הפלאת עם נבחר, בבית בשדה;
 כל נגע כל מדוה, לקרוב לו לא יספן/ דם קדש בפתחי. משחית הרחיק, על כן/ כל פטר רחם לך, ובכור בני אפדה;
 כחי ראשית אוני, מקץ ירח ימים, פדה אפדה היום, כדבר צור עולמים.
 קח נא את ברכתי, ההובאת לך היום; ברך וגאל ופדה, ילד נפדה לשמן/ ויחי, ותהי עמו, ויהי תמיד עמך/ ובך
 תמצא נפשו מפל צרה פדיום;
 כחי ראשית אוני, מקץ ירח ימים, פדה אפדה היום, כדבר צור עולמים.
 הילד הנפדה, למשוש אבות יגאה; ילך גדל וטוב, חסד וחסן ישא/ בתעודת אל ישפיל.
 בחכמה יתנשא/ יצדק יצדיק רבים, ובשוב ציון יראה;
 כחי ראשית אוני, מקץ ירח ימים, פדה אפדה היום, כדבר צור עולמים.

אני לשמן אהלל

מילים: הרב רפאל יצחק ענתבי, מקובל בקרב המסורת הספרדית ירושלמית.
בתוכו בקשה כי עם התינוק ייפדה גם עם ישראל - בכור לה'.

אני לשמן אהלל/ ואשיר לך יום וליל/
בנעימה באימה, בתוך קהל עדת ישראל;

רחום ואין בלעדך/ שמח נפש עבדך/
ובנו הנולד לו, ישמרהו מלאך הגואל;

פדה לבנך הבכור/ לעדתך חי זכר/
בזכות אליהו מלאך-הברית שמו האל;

